

Nechat to zarůst, nebo ne?

Respekt před časem otiskl reportáž Vladimíra Ševely z českých pralesů (Nechte to zarůst, č. 28/07) a v minulém čísle na ni reagovali Martin Konvička a Lukáš Čížek (Nenechte to zarůst, č. 31/07). Oba články vyvolaly další odezvu. Dva příspěvky z „pralesní“ debaty nyní přinášíme.

Jaromír Bláha: Obnova pralesů na sice malé, ale přitom ne bezvýznamné části lesů je velmi důležitá pro ochranu českého přírodního bohatství. Velká část evropské lesní fauny, flóry, hub a důležitých mikroorganismů totiž životně závisí na půdě neporušené těžbou, starých stromech, dutinách, vývratech a tlejícím dřevu. Hektarové holosečné kácení a odvážení všeho dřeva znemožňují velkému počtu druhů v lesích přežít.

Martin Konvička a Lukáš Čížek v Respektu argumentují, že pro zachování pestrého bohatství české přírody je potřeba obnovit staré, dnes už skoro zapomenuté formy hospodaření v lesích. Takzvané pařeziny nebo střední lesy, kde probíhá těžba, prý napodobují dávné, pravěké lesy, kterými se toulala stáda divokých turů. Proto na nich závisí život některých druhů, hlavně motýlů, brouků či rostlin. V podstatě ve všem mají pravdu, až na jednu drobnost. Obnova pralesů – ploch ponechaných divoké přírodě, kde se lidské zásahy omezují na naučnou stezku pro turisty – s tím není vůbec v rozporu.

Středoevropský prales totiž není nekonečný svět ponuré, vlhkého stínu. V pestré mozaice se tam střídají mohutné stromy a světliny, které vznikly pádem některého z velikánů, křoviny s ležícími kmeny, mladé i staré kusy. Domov zde mají světlomilní motýli i rostliny stinného porostu. Kdo viděl Bialowiezský prales – kde se dodnes pasou stáda zubrů a bobří pilně kácí – i Boubín, ví, že se od sebe až tak moc neliší. Autoři mají pravdu, že funkce pralesa, který by poskytoval domov všem druhům, nelze obnovit na padesáti hektarech. Bude potřeba větších ploch. Zatím mohou staré formy hospodaření – typické spíše pro nížiny než pro jedlo-bukové a smrkové hvozdy Šumavy nebo Beskyd – pomoci vybraným druhům přežít. Někde budeme podporovat pařeziny, podobně jako orchidejové louky v rezervacích udržujeme kosením. V jiných chráněných územích ponecháme volnou ruku pralesní přírodě. Hlavní rozdíl netkví mezi pařezinou či středním lesem a nedotčeným pralesem, nýbrž mezi obojím na jedné straně a umělými monokultu-

rami, které tvoří plantáže stejně starých, stejně vysokých stromů stejného druhu, a jinde naopak holosečné vykácené paseky.

Martin Braniš: Česká krajina skutečně zarůstá. Není to ale tak, že za zarůstání mohou ochránáři a že se lesy mění nebo mohou snadno měnit v pralesy. Proces se paradoxně především týká oblastí, které nemají s oficiální – tedy zákony řízenou – ochranou přírody moc společ-

Jaromír Bláha

vedoucí programu Lesy,
Hnutí DUHA

Středoevropský prales totiž není nekonečný svět ponuré, vlhkého stínu. V pestré mozaice se tam střídají mohutné stromy a světliny.

ného. Stromů a keřů přibývá zejména na opuštěných polích, pastvinách a loukách, v zanedbaných zahradách (doporučuji k prolisování knihu „Letem českým světem“, kde jsou konfrontovány fotografie stovek míst v republice v odstupu 100 let 1898 a 1998). Paradoxně tak díky nikým neřízenému náletu dřevin mnohde mizí ostrý předěl mezi lesem a obdělávanou půdou a vznikají ekologicky velmi zajímavá a z pohledu biologické diverzity cenná přechodná území. Ani lesy samy nezarůstají a moc nehoustnou a ani jim to nehrozí. Pokrývají jednu třetinu území naší republiky a 75 % této rozlohy tvoří hospodářské jehličnaté lesy, které mají k pralesům dost a dost daleko a o pravidelné prosvětlování a zahušťování se starají pily dřevorubců a strojová výsadba semenáčků.

Jednou tudy neprojdeme. (Dobrovolníci sázejí stromy na místě budoucího pralesa na Ještědském hřebenu) FOTO CTK

Husté stejnověké lesy se zastíněným porostem nezačali pěstovat ochránáři, ale lesníci. Ochranářská vize se od praxe značně odlišuje. Prales nemusí být žádná houšť, jak si mnozí představují. Je to v našich podmínkách listnatý nebo smíšený (pouze ojediněle smrkový), tedy spíše druhově bohatý, prostorově diverzifikovaný a různověký porost s prolukami po padlých či zlámaných stromech. Kolegové z Jihočeské univerzity určitě budou souhlasit,

Martin Braniš

Ústav pro životní prostředí,
Přírodovědecká fakulta UK

Česká krajina skutečně zarůstá. Není to ale tak, že za zarůstání mohou ochránáři a že se lesy mohou snadno měnit v pralesy.

že druhová bohatost je v takovém lese podstatně vyšší než v jednotvárné smrkové monokultuře, která dnes u nás dominuje. Pokud vím, o „vytvoření“ pralesa prostřednictvím bezzásohového režimu se vážně (ale zatím spíše pouze teoreticky) uvažuje především na Šumavě, a to v jádrových zónách našich rozlohou největších pohraničních hor. Možná ještě a několika málo místech jinde, ale území takto potenciálně vzniklá by představovala zlomky procenta rozlohy ostatních lesů a nemohla by v žádném případě negativně ovlivnit rozmanitost druhů, spíše naopak. Ta úvaha se týká ponechání částí (!) lesních porostů samovolnému vývoji v některých (!) chráněných územích.

Lidskou činnost v lese nebo obecně v krajině není možno v žádném případě považovat

za pouhé pokračování jakéhosi ideálního a skoro přirozeného procesu. Co se týká lesní pastvy, na formování krajiny a zejména lesů se podílela pouze jistou měrou. V minulosti se uplatňovaly i další praktiky, které měly na skladbu a prostorový charakter lesa daleko větší vliv. Zhruba do 19. století šlo o jeho stálý úbytek, přeměnu v pastviny, pole, sídla, lomy, cestní síť... Lesy byly už od středověku odvodňovány a hrabalo se v nich i stelivo. Tyto činnosti významně změnilly vodní režim a způsobily postupné ochuzování o důležité živiny. Ten obdivovaný pastevní les nebude tedy určitě nabízet víc přirozenosti než hluboký hvozd. Nicméně, pokud by skutečně mělo dojít k zásadním změnám v hospodaření, například zavedení pařezinového hospodaření nebo lesní pastvy, bylo by určitě lepší se obrátit s výzvou na Lesy České republiky. Rozhodně obhospodařují nesrovnatelně větší plochy, než spravují „ochránáři“. Pochybuji ale, že by lesníci dali přednost biologické diverzitě před kšeftem.

Ochránáři jsou také ne úplně čestné autority článku hození do jednoho pytle „zarůstačů“. V republice existují desítky přírodních rezervací a přírodních památek, kde je cílým, a tedy oficiálně posvěceným hospodařením (sečením, pastvou, klučením) udržováno bezlesí. A to i v místech, kde by jinak přirozenou cestou vyrostl les. Stejně tak jsou známy snahy o introdukci bobra, a dokonce i zubra. Že by se tedy koncepce státní ochrany přírody (= „ochránáři“) snažila především o udržení nějakého sterilního lesního prostředí, je daleko od reality. Pokud vím, názory, vzdělání i erudice profesionálních pracovníků státní ochrany přírody, laiků z nevládních „ekologických“ organizací i akademických odborníků působících v tomto oboru jsou pestré jako luční kvítí a jejich přístup k pralesům i vzhledu krajiny se dost různí.

Příroda se podle Lukáše Čížka a Martina Konvičky dnes bez člověka neobejde. Snad to kolegové nemysleli doslova. Pro jistotu kontruji: Ale obejde! Není to bezmocná a stará bába. To jen my nevíme, jakou bychom ji chtěli mít. ■

DOPISY

Respekt 31/07

Chillout v Uherském Hradišti

Letní filmová škola

Již poměrně dlouho jezdím na filmové přehlídce do Karlových Varů (kvůli novým filmům) a do Uherského Hradiště (kvůli starým filmům) a považuju za nutné reagovat na článek Jana Gregora o Letní filmové škole v Respektu č. 31, protože letošní atmosféra mi připadala všelijaká, jen ne pohodová. Kdysi skutečně příjemný festival přerostl počtem panem Gregorem uváděných pěti tisíc akreditovaných (celkem odhaduji osm tisíc) jak finanční, tak organizační schopnosti štábu, který se místo řešení dílčích problémů snaží pod vedením pana Jiřího Králíka vyrovnat velikosti a hlásáním „nej“ nabídky MFF v Karlových Varech.

Nevím, kde a kolik jste letos na LFŠ viděl filmů, ale Vaše vyprávění vypadá jako zážitek hýčkané VIP osoby. Z pohledu běžného účastníka však nelze donekonečna omlouvat tristní omyly managementu LFŠ tým, že akce s tak malým rozpočtem (pouhých třináct milionů) a snahou uvést snímky nespolehlivých brazilských filmařů se přece nedá zvládnout bez chyb.

Podle Vás tedy v klidu mávneme rukou, když nedorazí film, jež jsme měli zaškrtnutý v předem avizovaném programu, bez řeči odpustíme fakt, že v některých sálech dostali přednost běžní platíci s lístky před frontou akreditovaných, tísňících se přede

dveřmi (Kinoautomat, Once), a přejdeme také to, že výteční herci Blanka Bohdanová a Josef Somr nebyli ze strany organizátorů za svůj skvělý divadelní výkon ve vydychaném prostoru odměněni byť jen drobnou kytičkou (Gin Game). Pousememe se nad šílenou atmosférou promítání na Zimním stadionu, kde se podařilo denním světlem a zvukem jak z prasklého rendlíku znehodnotit nejedno veledílo světové kinematografie. Pak už nám ani nepřijde ostudné, že se nařizemím shora jednoduše zamítne použití titulků, s nimiž se překladatelka močila celou předchozí noc (Kočičí hra) a docela samozřejmě přivřeme oko, když se kopie filmu na ranní projekci shání den předem u jednoho z úvodářů (Včelář). Jakmile se na plátně objeví přišerné barvy snímku, promítaného z DVD, zavřeme už raději obě oči, obzvláště jde-li o pravděpodobně pirátskou kopii s logem STV 1 v horním rohu (Jako nepoddajný plevel), přičemž námi ani nepohne nezvyklý ořez, způsobený špatnou orientací plátna (Co se vlastně stalo s Baby Jane).

Budeme-li i nadále ochotně tolerovat vzrůstající neschopnost organizátorů, přesuneme se do Karlových Varů, kde budeme v prostředí uživatelsky mnohem přátelštějším nostalgicky vzpomínat na staré filmy z LFŠ. Pro milovníky filmu by však jistě bylo lepší, kdyby se vedení LFŠ poněkud změnilo a dalo nový směr akci, která je oceňována i v zahraničí.

Zora Šepsován

Respekt 28/07

Ještě k americkému radaru

Referendum a rakety

Pana Smoljaka si vážím, přesto s jeho názory v uveřejněném příspěvku nemohu souhlasit.

Autor ve svém zamítavém postoji k možnosti referenda o umístění amerického radaru v naší zemi doporučuje čtenářům představit si společnost jako pyramidu, na jejímž vrcholu je několik lidí „nejvyššího vzdělání, inteligence a zodpovědnosti“, a jejíž nejnižší základnu tvoří lidé slabě inteligentní a nezodpovědní. Zřejmě by měli rozhodovat lidé stojící na špičce. Nevím, zda se nemýlím, ale rozhoduje parlament, vláda, tedy politici. Myslím si autor, že to jsou lidé nejvyššího vzdělání a inteligence?

Když občas sleduji různé žebříčky povolání v tisku, vidím, že dotázaní si např. poslanců váží málo. V posledním průzkumu, který jsem četl, se s ukližečkami dělili o poslední dvě místa. Kdybychom připustili myšlenku, že tato špička pyramidy má informace, které my prostí lidé nemáme, nebo nemůžeme mít, zbývá otázka, proč, majíce tyto informace, nestaví se k umístění raket na jejich základě, ale podle příslušnosti k poslaneckým klubům, a to přece není přístup špičkového odborníka. Ten hodnotí pouze fakta. Takže buď ty informace nemají, nebo mají a nejsou odborníky v dané problematice.

Pokud jde o institut referenda, osobně si myslím, že své opodstatnění v závažných situacích má. Vždyt všeobecné volební právo a volby do parlamentu jsou také jistou formou lidového hlasování, při kterém se projeví názor široké základny pyramidy, tedy těch nejméně vzdělaných a nezodpovědných (ale tak je to asi ve všech demokratických zemích).

Je ale nějaký rozdíl mezi volbami a referendem? Osobně si myslím, že podstatný. Před volbami strany předkládají voličům své programy. Většina voličů (budme si upřímní) je detailně nestuduje, protože ví, že je strany stejně nesplní, velmi často s poukazem na nutnou koalici s jinými stranami, která si vyžádá změnu programu. V referendu je otázka jednoznačná a odpověď nemůže být vyhýbavá.

Nemyslím, že je správné pochybovat o lidové moudrosti v otázce „národní budoucnosti“. Autor zdůrazňuje přece „mužnou zásadu“ bránit vlastní zemi v roce 1938. To ale byla mužná zásada prostých lidí, nikoli politické reprezentace té doby. Sám jsem zažil rok 1968 i tehdejší náladu společnosti, jakož i zklamání z podepsání Moskevského protokolu...

Ne vždy byla špička společnosti v souzvuku s míněním prostých lidí. Ostatně naše generace si to dobře pamatuje! Život mne naučil nepodceňovat myšlení prostých lidí.

Osobně jsem pro vybudování radaru, jsem ale také za to, aby i ostatní mohli vyjádřit svůj názor.

Prof. MUDr. Pavel Pafko, DrSc.